per his ad judicium vocatæ, exceptionis [1] præſidium ad expellendum ab hypotheca ſecundum creditorem præſtamus: ſed etiam ſi ipſa contra detentatores rerum ad maritum ſuum pertinentium, ſuper iisdem hypothecis aliquam actionem [2] ſecundum legum diſtinctionem moveat, non [3] obeſſe ei matrimonium adhuc conſtitutum ſancimus, ſed ita eam poſſe [4] easdem res vindicare, vel a creditoribus poſterioribus [5], vel ab aliis qui non potiora jura legibus habere noſcuntur, ut potuiſſet ſi matrimonium eo modo diſſolutum eſſet, quo dotis & ante nuptias donationis exactio ei competere poterat: ita tamen, ut eadem mulier nullam habeat licentiam eas res alienandi vivente marito, & matrimonio inter eos conſtituto: ſed fructibus earum ad ſuſtentationem, tam ſui [6] quam mariti [7], filiorumque [8], ſi quos habet, abutatur. Creditoribus ſcilicet mariti contra eum ejusque res, ſi quas poſtea forte acquiſierit, integra ſua jura habentibus, ipſis etiam marito & uxore poſt matrimonii diſſolutionem ſuper dote, & ante nuptias donatione pro dotalium inſtrumentorum tenore integro ſuo jure potituris. Dat. [9] 3. Idus Decemb. D. N. JUSTINIANO A. II. CONS. 528.

In AUTHENT. de æqual. dot. §. illud. coll. 7. tit. 9. al. 8. Novell. 97. cap. 6.

Donationem quoque propter nuptias in hoc caſu conſtante matrimonio vindicare poteſt [10].

De rei vindicatione & actione hypothecaria.

30. Idem A. Demoſtheni P. P.

IN rebus dotalibus [11] ſive mobilibus, ſive immobilibus [12], ſeu ſe moventibus, [ſi tamen extant [13],] ſive æſtimatæ, ſive inæſtimatæ ſint [14], mulierem in his vindicandis omnem habere poſt diſſolutum matrimonium prærogativam [jubemus], & neminem creditorum mariti, qui anteriores [15] ſunt, poſſe ſibi potiorem cauſam in his [16], per hypothecam vindicare, cum eædem res & ab initio uxoris fuerint, & naturaliter [17] in ejus [18] permanſerint dominio. Non enim, quod legum ſubtilitate [19] tranſitus earum in patrimonium mariti videatur fieri, ideo rei [20] veritas deleta vel confuſa eſt. Volumus itaque eam in rem actionem in hujusmodi [21] rebus quaſi propriis habere, & hypothecariam [22] omnibus anteriorem poſſidere: ut ſive ex naturali [23] jure ejusdem mulieris res eſſe intelligantur, ſive ſecundum legum ſubtilitatem ad mariti ſubſtantiam perveniſſe [videantur], per utramque viam, ſive in rem, ſive hypothecariam, ei pleniſſime conſulatur. † Omnis autem temporalis exceptio, ſive per uſucapionem inducta, ſive per decem, ſive per viginti annorum curricula, [ſive per triginta vel quadraginta annorum metas,] ſive ex alio quocunque tempore majore, vel minore ſit introducta: ea mulieribus ex eo [tempore] opponatur, ex [24] quo poſſunt actiones movere, id eſt, opulentis quidem maritis conſtitutis, poſt diſſolutum matrimonium: minus autem idoneis, ex quo hoc infortunium eis illatum eſſe claruerit: cum conſtante etiam matrimonio poſſe mulieres contra maritorum parum [25] idoneorum bona hypothecas ſuas exercere, jam noſtra lege humanitatis intuitu definitum ſit: ficti divortii falſa [26] diſſimulatione in hujusmodi cauſa quam noſtra lex amplexa eſt, ſtirpitus eruenda. Recitata ſepties [27] in novo conſiſtorio Palatii Juſtiniani. Dat. 3. Kal. Novemb. DECIO V. C. CONS. 529.

Cum extraneus, i. e. non habens in poteſtate, dat dotem pro muliere, datio reſpectu viri dicitur donatio ob cauſam, reſpectu mulieris donatio ſimplex: nec indiget inſinuatione: licet olim ſecus. Salic.

De inſinuatione dotis, & donationis ante nuptias.

2. De mora & de uſuris.

31. Idem A. Juliano P. P.

CUm quidam dotes pro mulieribus dabant, ſive matres, ſive alii cognati, ſive extranei: recte quidem eas mariti ſine monumentorum obſervatione ſuſcipiebant. Cum autem mulier redhibitionem caſus [28] ſtipulabatur, & hujusmodi fortuitus caſus eveniſſet: ipſa mulier, utpote a ſe non facta donatione, propter hoc quod monumenta deerant, neceſſitatem habebat actiones in hujusmodi caſu ad eum qui dotem dedit, per ceſſionem transferre, vel ipſas res reddere: & ita inveniebatur forſitan poſt prolixa matrimonii annorum curricula, & liberos forte editos infelix [29] mulier indotata. Sancimus itaque in [omnibus hujusmodi caſibus] nullis monumentis [30] rem indigere, ſed in omni perſona ratas eſſe hujusmodi donationes: & mulierem ipſam dotem ſuam habere, (cum fortuitus caſus hoc quod fuerat ei addiderit) & firmiter hoc apud eam permanere: niſi ipſe qui ſtipulatio dotem dedit, ſibi dari in hujusmodi caſum ſtipulatus ſit: tunc etenim cum neque ab initio ſuſpicio aliqua liberorum concurrit, ſed ſibi omnem [31] rem ille qui dotem dedit, pepigerit, hujusmodi tractatus habere locum non poteſt: atqui in aliis omnibus caſibus in quibus ipſe non eſt ſtipulatus, triſtitiæ ſuæ mulier hoc proprium habeat ſolatium per actionem dotis. §. 1. Simili quoque modo ſi quis extraneorum, (id eſt, qui eum pro quo dat, non in poteſtate habeat) pro alio ante nuptias donationem nupturæ mulieri dederit, & neceſſaria monumenta adhibuerit, cum excedat ſummam legitimam donatio, vel non minor [32] materfamilias nuptura ſit, non ſolum id eam cui ante nuptias donatio datur monumenta ſuam adhibeant firmitatem, ſed [33] etiam ad illum pro quo dedit: ut ſi lucrum ei ex dotalibus pactis acceſſerit, hoc non cedat donatori, ſed in ſuum lucrum hoc maritus convertat, firmumque & irrevocabile habeat, niſi donator, & hoc [ſibi] reddi hujusmodi caſu fuerit ſtipulatus, ne & in præfato caſu ſimile anteriori vitium oriatur. Sin autem minor pro quo datur, ſit, vel ita res geſta ſit, ut monumentorum ex omni parte nulla ſit utilitas, tunc & donatio ad utramque perſonam valeat, & maritus cauſam lucretur: niſi & hic donator eam ſibi ſtipulatus ſit.

§. 2. Præterea ſancimus, ſi quis in dotem vel prædia, vel certum reditum, vel ædes, vel panes civiles ſpoponderit, vel promiſerit: & ex tempore matrimonii biennium [34] tranſactum ſit, illico reditus, vel penſionem, necnon panis civilis [35] quæſitum [36] eum præſtare, etiamſi non fuerint adhuc res principales traditæ: & ſi tota dos in auro ſit, itidem poſt biennium uſuras [37] usque ad tertiam partem centeſimæ præſtari. Sin autem aliæ res præter immobiles, & aurum fuerint in dotem datæ, ſive in argento, ſive in mulieribus ornamentis, ſive in veſte, ſive in aliis quibuscunque, ſi quidem æſtimatæ fuerint, ſimili modo poſt biennium, & earum uſuras ex tertia parte centeſimæ currere: æſtimatione earum (quia & hoc apertius declarari oportet) ea intelligenda quæ pro ſingulis ſpeciebus facta eſt, vel pro unoquoque genere dotalium ſpecierum, id eſt, pro argento, vel ornamentis, vel veſte, vel aliis ſpeciebus, & non eſſe expectandam poſt ſingulas æſtimationes unam [38] coadunationem totius calculi: quod fuit ſcrupuloſum: & per nimiam ſubtilitatem pernicioſum eſt. Sin autem minime res mobiles fuerint æſtimatæ, ea poſt biennium obſervari, quæ leges poſt litem [39] conteſtatam pro omnibus hujusmodi rebus definiunt. † Sin vero res permixtæ fuerint, & partim in auro, partim in aliis rebus mobilibus vel immobilibus, pro jam facta diviſione [40] omnia procedere: licentia minime deneganda marito, quando voluerit, dotem quantam [41]. † Nec ei qui dedit ſibi licentiam eſſe, reditus vel penſiones, vel uſuras, vel alias acceſſiones ſolventi [42], dotis ſolutionem protelare: ſed ſive ante biennium, ſive poſt voluerit: dotem pure marito præſtare: ſecundum quod leges eam exigere. Dat. 12. Kal. April. LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONS. 530.

TIT. XIII.

DE [43] REI UXORIÆ [44] ACTIONE [45] IN EX STIPULATU ACTIONEM TRANSFUSA [46], ET DE NATURA DOTIBUS PRÆSTITA.

Pro dote bona ſunt tacite obligata. Bald.

1. Imp. JUSTINIANUS A. ad populum urbis Conſtantinopolitanæ, & ad univerſos provinciales.

REm in præſenti [47] non minimam aggredimur, ſed in omni pene corpore juris effuſam, tam ſuper rei uxoriæ actione, quam ex ſtipulatu: earum communiones, & differentias reſecantes, & in unum tramitem ex ſtipulatu actionis totum rei uxoriæ jus quod di-

1 Uxor mariti res tenens, exceptione adverſus agentes mariti creditores juvatur. Poſſidenti datur exceptio, non poſſidenti actio. 2 Dotales res etiam conſtante matrimonio viro ad inopiam redacto mulier actione inſtituta poteſt petere. An directa in rem? ut vult Harm. 4. *tit.* 8. §. 29. An utili? ut Cujac. 5. *obſ.* 29. Hanc rationem Harmenopulus adfert, quod hypothecaria mulier res etiam viri avocet. 3 Ratio dubitandi videbitur hæc eſſe, mulierem agere non poſſe dotis ſuæ nomine conſtante matrimonio. 4 Mulier conſtante matrimonio, viro ejus vergente ad inopiam, non modo contra eum, ſed etiam contra tertios poſſeſſores bonorum mariti poteſt agere, ut conſequatur dotem, donationem propter nuptias & res paraphernales collocet in tuto, ut his omnibus marito, filiis, ac familiæ poſſit prodeſſe, *ut hic.* & *l.* 24. *ff. ſolut. matrim.* vide Roland. a Valle 1. *conſ.* 9. *n.* 12. Nec cogitur mulier, antequam agat, adverſus creditores poſſeſſores diſcutere mariti bona. Idem *ibid. n.* 20. 21. 22. & *ſeqq.* Quid ſi creditores mulieri dotis æſtimationem offerunt? Idem Rolandus negat (*num.* 39. 40.) creditorem admitti: quin *l.* 1. *C. ſi antiq. credit.* huc non pertinere exiſtimat. 5 Ergo non ab anterioribus expreſſam ſaltem habentibus? dixi ad *Novell.* 109. *cap.* 1. & *in l. aſſiduis.* 12. *C. qui potiores.* 6 Gradus amoris ab uxore præſtandi obſerva: ut ſe, maritum & liberos alat. Charitas bene ordinata incipit a ſeipſa. 7 Sive dos ſit apud virum, ſive apud mulierem, oneribus matrimonii debet inſervire: *Femme ſeparée de biens, eſt tenue de nourrir la famille de ſon mari, ſi elle a dequoy.* 8 Et merito. Nam licet ſeparationem bonorum poſtulet, non renunciat tamen affectui materno: id eſt, alendis liberis. 9 Theodorus vetus interpres in *l.* 1. §. 1. *C. de rei uxor. act.* refert in extremo hujus legis dici, mulierem poſſe renunciare his, quæ ſibi competunt, hypothecis: quo nomine Contius 1. *lect.* 7. monet ſuperiora Theodori verba hic adjicienda. quod Cujacio diſplicet 13. *obſ.* 25. Negat enim a Theodoro conſtitutionem, ut vocat προικιμένην intelligi hanc legem, ſed eam ipſam in quam ſcripſit, id eſt, *l. un.* §. 15. *C. de rei uxor. act.* quæ circa finem ex Anaſtaſiana conſtitutione tradit, mulieribus licere renunciare hypothecis, lege introductis propter cauſam dotis. 10 Ut dominus. 11 Vide Bald. Novell. *de dote* 8. *part. princ.* Et quatenus in praxi obtineat hoc dotis privilegium, Cenſur. Forenſ. noſtr. *lib.* 1. *c.* 12. *n.* 3. & *ſeqq.* S. L. 12 Vide *l.* 93. *ff. de verb. ſign.* 13 Mulier res ſuas extantes vindicat. 14 Vide Coraſium *lib.* 5. *miſcell. c.* 14. & *ad l. naturaliter.* §. *nihil commune. pag.* 293. *de acq. poſſ.* Zaſium *lib.* 2. *intellect. c.* 5. Jo. Robert. *lib.* 3. *ſent. jur. c.* 18. Quæſad. *lib.* 1. *quæſt. jur. c.* 14. Guterium *part.* 1. *reſol. c.* 3. *num.* 19. Mod. 15 De prærogativa dotis dixi ad *Novell.* 97. *cap.* 6. 16 Rebus ſcil. mulieris extantibus. 17 Id eſt, naturali jure. *C. h. t.* jure gentium. Dotis igitur dominium conſtante matrimonio naturaliter eſt uxoris. 18 *l.* 75. *ff. h. t. l.* 21. §. 4. *ff. ad municipal.* 19 Res dotales inæſtimatæ manent uxoris: æſtimatæ, ſubtili jure ſunt mariti, naturali mulieris, ſi tamen extent, *ut hic.* Imo, jure naturali res hujusmodi ſunt mariti, dominium earum rerum per traditionem adepti. *l.* 20. *C. de pactis.* §. 40. *Inſt. de rer. diviſ.* Si traditionis initium ſpectamus, res ita fuerit; ſi exitum, puta quod res dotales plerumque redeant ad mulierem ſoluto matrimonio morte aut divortio, falſum. vide Cujac. 10. *obſerv.* 32. 20 Fictio & ſubtilitas non mutat rei veritatem. 21 Extantibus ſcil. 22 Si res hujusmodi ſunt mulieris, quæ pignori eidem mulieri eſſe poſſunt? *l.* 45. *ff. de reg. jur.* Favore dotis id receptum dicimus. Nam ſi juris ſubtilitatem ſpectamus, mulier hypothecaria utetur in res ſuas extantes juris ſubtilitate (id eſt, æſtimatione earum) mariti factas: ſi jus naturæ, quo res ejus dotales extantes ejus eſſe dicuntur, vindicatione: & ita diverſo reſpectu diverſis plane actionibus utetur mulier. 23 Naturaliter. *ut ſupr.* 24 Nulla dotis nomine currit præſcriptio, antequam agi poſſit. *l.* 7. §. 4. *in fin. C. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* 25 *l.* 9. *C. h. t. l.* 24. *ff. ſolut. matrim.* 26 Eum olim in finem, falſa diſſimulatione divortii utebantur conjuges. 27 Septimo miliario urbis. ut *l.* 22. *in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. l. pen. C. de reb. cred.* vide *l. ult. C. de legit. tut. l.* 19. *C. de jure delib. l.* 30. *C. de fideicomm. l.* 6. *C. de bon. quæ lib. l.* 3. *C. de bon. lib. l.* 20. *in fin. C. de agricol. & cenſit. lib.* 11. *tit.* 47. *l.* 34. *C. de donat.* Eadem forte ratione ſeptimum dicitur, qua decimum ſuburbium Carthaginis, quod autore Procopio ab eadem diſtabat ſtadiis ſeptuaginta. vid. Cujac. 22. *obſerv.* 3. 28 Id eſt, lucrum dotis vel donationis propter nuptias. dixi ad *l.* 11. *C. de ſecund. nupt.* 29 Mulier indotata infelix, ut quæ nec ſe nec liberos poſſit alere. 30 Dos nunquam inſinuatione indiguit: aliud in donatione propter nuptias. *l.* 17. *C. de don. ante nupt. l.* 19. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* 31 Quoties extraneus dans dotem ſibi ſtipulatur eam reddi, ex ea ſtipulatione agitur, exiſtentibus etiam liberis ex eo matrimonio. 32 Olim donatio propter nuptias fuit indiſtincte inſinuanda, niſi collata fuiſſet in matremfamilias minorem vigintiquinque annis. *d. l.* 17. 33 Acta voluntariæ juriſdictionis nunquam extenduntur ad eum, cum quo non ſunt celebrata, etiamſi ejus interſit. 34 Promiſſor dotis poſt biennium præſtat ejus reditus, penſionem & uſuras trientes, quæ non ſolent alias ex ſtipulatione deberi, niſi in ſtipulationem ſint deductæ. *l.* 1. *l.* 2. *l.* 3. *C. de uſuris.* ut nec reditus, niſi poſt litem conteſtatam. 35 Panes civiles ſunt reditus in pane conſtituti conceſſi ad vitam, vide Alciat. *lib.* 8. *c.* 5. Anſ. 36 Id eſt, uſuras. Interdum uſuræ debentur ſine ſtipulatione ex nudo pacto, veluti pecuniæ trajectitiæ. *l.* 5. §. 1. *ff. de nautico fœnore. l. etiam.* 30. *ff. de uſur.* pecuniæ civilis. & earum rerum quæ menſura conſtant. *l.* 12. *l.* 23. *C. de uſur.* interdum ſine pacto, αὐτομάτως *ut hic.* & *l.* 3. §. 2. *ff. de uſur.* & in actione ex teſtamento, quamvis ſit ſtricta. dixi ad *Nov.* 136. *c.* 6. 37 Dotis ſponſor poſt biennium a contracto matrimonio uſuras præſtat ad tertiam usque centeſimæ uſuræ partem. 4. Harm. 4. §. 25. *quatre pour cent.* 38 Coadunatio calculi multarum rerum facit, ut res diverſæ ſeparatim æſtimatæ ſint una tantum res. Diſtincta enim pretia rerum multarum in uno, & eodem inſtrumento res diverſas non conſtituunt. Bald. *hic.* 39 Mora legibus introducta ei comparatur, quæ per litis conteſtationem inducitur. 40 Id eſt, ut de ſingulis ſecundum naturam ſuam judicetur. 41 Id eſt, promiſſor dotis. 42 Solvendo. Debitor non poteſt offerendo annuum reditum rem retinere in tempus futurum invito creditore. *Baldus.*

43 Doti repetendæ tres actiones jure civili comparatæ ſunt: ex ſtipulatu, hypothecaria, & vindicatio. adde Coſtanum *tract. de dote, cap.* 6. 44 Actio rei uxoriæ Græcis ἡ περὶ τῆς ἀναλήψεως προικὸς ἀγωγὴ, de reſtitutione dotis actio: ex ſtipulatu actio, ἡ τὴν προικὰ ἀπαιτοῦσα ἀγωγή. Dotem exigens actio. *Syn. Baſil.* 29. *tit.* 1. *cap.* 117. & 4. Harmen. 8. §. 50. quarum actionum adæquatio fit nova hac lege. 45 §. 29. *Inſtit. de actionib.* ſeu repetitione dotis. 46 Ut rei uxoriæ actio hodie ſit ſublata. *l.* 12. §. 1. *C. qui potior.* 47 Ad intellectum *h. l.* vide Govean. *var. lect. lib.* 2. *cap.* 5. Charond. *veriſimil. lib.* 2. *cap.* 16. ubi hanc *l. unic.* conciliat cum *l.* 7. *ff. ſolut. matrim.* Anſ.

gnum

gnum eſſe valere cenſemus, concludentes. *Rei uxoriæ* itaque actione ſublata [1], ſancimus, omnes [2] dotes per ex ſtipulatu actionem exigi, ſive ſcripta fuerit ſtipulatio, ſive non: ut [3] intelligatur re [4] ipſa ſtipulatio eſſe ſubſecuta. Eodemque modo, & ſi [5] inutiliter [6] facta eſt ſtipulatio: adjuvari enim eam magis quam evaneſcere oportet. Si enim cum una in inſtrumento ſtipulatio valida inveniatur, aliis etiam inutilibus ſuam noſcitur præſtare fortitudinem [7]: quare [8] non ex noſtra lege hujusmodi ſtipulationibus robur accedat legitimum? Eſt enim conſentaneum nobis qui cenſemus, & ubi ſtipulatio ſuppoſita non eſt, intelligi [9] eam fuiſſe adhibitam: & multo [10] magis etiamſi inutilis eſt, validam eam effici. §. 1. Et ut plenius [11] dotibus ſubveniatur [12]: quemadmodum in adminiſtratione [13] pupillarium rerum, & in aliis multis juris articulis tacitas hypothecas ineſſe accipimus: ita & in hujusmodi actione damus ex utroque latere hypothecam, ſive ex parte [14] mariti pro reſtitutione dotis, ſive ex parte [15] mulieris pro ipſa dote præſtanda, vel rebus dotalibus evictis [16]: ſive [17] ipſæ principales perſonæ dotes dederint, vel promiſerint, vel ſuſceperint, ſive aliæ pro his perſonæ: & dos ſive adventitia ſive profectitia ſit, ſecundum veteris juris nominationem. Ita enim & imperitia hominum & ruſticitas [18] nihil eis poterit afferre præjudicii: cum nos illis ignorantibus & neſcientibus in hoc caſu noſtram induxerimus providentiam. Sicut enim & ſtipulationes, & hypothecæ ineſſe [19] dotibus intelliguntur, & inutiles [20] ſtipulationes emendantur: ſic & in poſterum cauſa invenietur valida & perfecta, quaſi omnibus dotalibus inſtrumentis a prudentiſſimis viris confectis. † Et nemo putet nos hoc ſancire in his tantummodo dotibus quæ inſtrumentis receptæ ſunt: Nihil enim prohibet, & ſi ſine [21] ſcriptis dos, vel detur, vel promittatur, vel ſuſcipiatur: ſimili modo intelligi factam ſtipulationem & hypothecam ex utraque parte, quaſi [22] fuerit ſcripta. Et natura [23] quidem ex ſtipulatu actionis hæc intelligatur: re uxoria in poſterum ceſſante [24].

§. 2. Sed etſi non ignoramus ex ſtipulatu actionem ſtricto [25] jure eſſe vallatam, & non ex bona fide deſcendere: tamen quia novam naturam de dote ſtipulatio ſibi invenit, accommodetur ei natura rei uxoriæ, & bonæ [26] fidei beneficium: & omnes quidem eventus quos dos ex ſtipulatu habet, maneat pro ſua natura exercens. Si quid autem optimum [27] ex rei uxoriæ actione invenimus, hoc in præſenti ſpecialiter ei addimus: ut ſit & nova iſta ex ſtipulatu, quam compoſuimus, & non propria tantum, ſed etiam veteris actionis pulchritudine [28] decorata. §. 3. Primum itaque quid naturale ſit ex ſtipulatu actionis, exponatur: ita ſi quid ex actione rei uxoriæ ſupervenerit, addatur. Sciendum itaque eſt Edictum Prætoris, quod de [29] alterutro introductum eſt, in ex ſtipulatu actione ceſſare: ita ut uxor & a marito relicta recipiat, & dotem conſequatur: niſi [30] ſpecialiter pro dote ei maritus ea dereliquit: cum manifeſtiſſimum ſit, teſtatorem qui non hoc addiderit, voluiſſe eam utrumque conſequi [31]. §. 4. Maneat ex ſtipulatu actionis jus ad [32] ſucceſſores, & ſine mora tranſmiſſionis incorruptum. §. 5. Taceat in ea retentionum verboſitas. Quid enim opus eſt inducere ob [33] mores retentionem, alio auxilio ex conſtitutionibus introducto? vel ex qua cauſa ob [34] res donatas retentio introducatur, cum ſit donatori facultas per actionem in rem directam, vel per utilem, vel per condictionem ſuo juri mederi? Sed nec retentio ob [35] res amotas neceſſaria eſt, cum pateat omnibus maritis rerum amotarum judicium. Sileat ob [36] liberos retentio, cum ipſe naturalis [37] ſtimulus parentes ad liberorum ſuorum educationem hortetur: ne varium genus culpæ mariti contra uxores excogitent, ut poſſint eadem retentione contra eas uti, cum & jam imperialibus conſtitutionibus ſtatutum ſit, ſi culpa mulieris diſſolutum matrimonium fuerit quid fieri oporteat. Sed nec ob [38] impenſas in res dotis factas retentio nobis ſatis videtur eſſe idonea. Cum enim neceſſariæ [39] quidem expenſæ dotis minuant quantitatem, utiles autem non aliter in rei uxoriæ actione detinebantur, niſi ex voluntate mulieris: non abs re eſt, ſi quidem mulieris voluntas intercedat, mandati [40] actionem a noſtra auctoritate marito contra uxorem indulgeri: quatenus poſſit per hanc, quod utiliter impenſum eſt, adſervari: vel ſi non intercedat mulieris voluntas, utiliter tamen res geſta eſt, negotiorum geſtorum adverſus eam ſufficere actionem. Quod ſi voluptariæ ſint, licet [ex] voluntate ejus expenſæ: deductio [41] operis quod fecit, ſine læſione tamen prioris ſpeciei, marito relinquatur: ut ſit omnium retentionum expeditus tractatus, & ex ſtipulatu actio merito ſecundum ſui naturam nullam accipiat retentionem. §. 6. Illo proculdubio in ex ſtipulatu actione ſervando, ut ſi [42] deceſſerit mulier conſtante matrimonio, dos non in lucrum mariti cedat, niſi ex quibusdam pactionibus, ſed ad mulieris heredes ex ſtipulatu actio ſecundum ſui naturam tranſmittatur, ſive expreſſa fuerit, ſive ex hac lege ineſſe [43] intelligatur.

§. 7. Cum autem in [44] exactione dotis ex ſtipulatu quidem actio naturaliter reſtitutionem dotis a parte mariti uxori illico [45], & in ſolidum fieri jubebat, rei uxoriæ autem annua, bima, trima die in his quæ pondere, numero, menſura conſiſtunt, exactionem pollicebatur, & non in ſolidum, ſed in quantum maritus facere poteſt, ſi non dolo malo ſuam deminuerit ſubſtantiam: in hac parte rudem figuram ex ſtipulatu damus actioni: ut ſi matrimonium fuerit diſſolutum, nullo pacto adhibito; in tantum quidem maritus condemnetur, in quantum [46] facere poteſt: quia hoc æquiſſimum eſt, & reverentiæ debitum maritali, ſi [47] non dolo malo verſatus eſt: cautione [48] videlicet ab eo exponenda, *Quod ſi ad meliorem fortunam pervenerit, etiam quod minus perſolvit, hoc reſtituere procuret.* † Exactio [49] autem dotis celebretur non annua, bima, trima die, ſed omnimodo intra [50] annum in rebus mobilibus, vel ſe moventibus [51], vel incorporalibus: cæteris videlicet rebus quæ ſolo continentur, illico reſtituendis: quod commune [52] utriusque fuerat actionis. † Sin autem ſuperſederit res mobiles, vel ſe moventes vel incorporales poſt annale tempus reſtituere, vel cæteras res ſtatim poſt diſſolutum matrimonium: etiam [53] uſuras [54] æſtimationis omnium rerum quæ extra immobiles ſint, usque ad tertiam partem centeſimæ ex bona fide introducendas maritus præſtet: fructibus [55] videlicet immobilium rerum parti mulieris ex tempore diſſoluti matrimonii præſtandis: ſimilique modo penſionibus, vel vecturis navium ſive jumentorum, vel operis ſervorum, vel quæſtu civilium annonarum, & aliis quæ ſunt eis ſimilia, parti mulieris reſtituendis. §. 8. Igitur & in ſequenti capitulo ſua ex ſtipulatu actio utatur natura: ut ſi mulier a marito fuerit heres inſtituta [56], & legis Falcidiæ ratio emerſerit, etiam dotis debitum liceat ei ſicuti alia debita ex ſubſtantia mariti ſubtrahere, & ſic quartam partem deducere.

§. 9. Cumque ex ſtipulatu actio in his caſibus quos enumeravimus propriam naturam habeat: neceſſarium eſt in ſequenti tractatu ea exponere quæ [vel] communia ſunt utriusque actionis, vel quæ in ſolam ex ſtipulatu actionem colligi oportet: vel propria quidem rei uxoriæ actionis, exinde [autem] ex ſtipulatu actioni accommodanda: Itaque partus [57] dotalium ancillarum, id eſt quæ æſtimatæ non ſunt, vel quæ ſervi dotales ex quacunque cauſa (niſi ex re mariti, vel operis ſuis) acquiſierunt: ad mulierem pertinere utraque actio ſimiliter voluit. Fœtus [58] autem jumentorum, & omnia quæ *fructuum* nomine continentur, ad lucrum mariti pertineant pro tempore matrimonii, ſive æſtimata, ſive non æſtimata ſint. Sed & noviſſimi [59] anni in quo matrimonium ſolvitur, fructus pro rata temporis portione utrique parti debere adſignari, commune utriusque actionis eſt, in rebus ſcilicet non æſtimatis. Æſtimatarum enim rerum maritus quaſi [60] emptor, & commodum ſentiat, & diſpendium ſubeat, & [61] periculum expectet.

§. 10. Cautione videlicet defenſionis in ſpecie in qua dotem ſuæ [62] uxoris, vel nurus [63], in familiæ erciſcundæ judicio præcipuam [64] filius

1 Rei uxoriæ actio hodie ſublata. 2 Pro dote competit actio ex ſtipulatu. 3 Dos ita in ſtipulatione conſtituitur, ut etiamſi non intervenerit ſtipulatio, fingatur tamen interveniſſe, *ut hic.* Quin nudo pacto & ſimplici pollicitatione promiſſa, exigi poteſt jure ſpeciali. *l. ad exactionem.* 6. *C. de dot. promiſſ.* 4 Id eſt, ipſo jure. Stipulatio dotibus ineſſe intelligitur. vid. §. 1. *C.* 5 Ex dotis inutili ſtipulatione agi poteſt: quod omnino ſingulare. 6 Inutilis dotis ſtipulatio habetur pro utili. 7 Inutilis ſtipulatio per utilis ſtipulationis adjectionem confirmatur. 8 Poteſt aliquid ſtipulatio, ergo & lex. 9 Vide §. 1. *infr. h. t.* 10 Ex inutili magis fieri poteſt quid utile, quam ex eo ipſo quod penitus non eſt; Entis enim ad id quod eſt, tranſitus facillimus eſt. difficilius enim eſt nunc primum aliquid de novo inducere, quam in melius reformare. 11 Dotibus ſubvenitur. 12 Vide Jo. Aurpachum *ad hunc* §. *lib.* 2. *allegat. c.* 30. *ad* §. 4. *Maneat.* Goveanum *lib.* 2. *variar. lect. c.* 5. *ad* §. 5. *Taceat.* Pileum *quæſt.* 81. M. Vertranium *de jur. liber. cap.* 5. *ad* §. 7. *Cum autem.* Guterium *ad d. part.* 1. *reſol. cap.* 21. *num.* 8. Mod. 13 *l.* 20. *infr. de adminiſtrat. tut.* 14 Bona mariti tacite obligata ſunt uxori pro reſtituenda dote. 15 Bona mulieris tacite marito obligantur pro præſtanda ei dote. 16 Si res dotalis marito evincitur, uxor marito evictionis nomine tenetur. adde *l.* 1. *ſupr. de jure dot.* 17 Dos a quibus perſonis conſtituatur. 18 Ruſticitati lex ſuccurrit. Proviſio legis facit, ut error atque imprudentia non noceat contractui. Proviſio hominis inutilis non tollit utilem legis proviſionem. *Baldus.* 19 *Verſ. Rei uxoriæ. in princ. verſ. Eſt enim. in princ. ſupr. h. t.* §. 6. *infr. h. t.* 20 *Dict. verſ. Eſt enim. in princ.* 21 Dotis promiſſio, & ſuſceptio dotis ſcripturam non requirit. *l.* 6. *ſupr. de dot. promiſſ. l.* 15. *ſupr. de jure dot.* 22 Ficta legitima ſtipulatio vim habet inſtrumenti & ſtipulationis. 23 Natura actionis ex ſtipulatu. 24 Rei uxoriæ actio ſublata. 25 Actio ex ſtipulatu ſtricti juris. 26 Actio ex ſtipulatu pro dote, eſt bonæ fidei. §. 29. *Inſt. de act.* 27 Quod utile erat in actione *rei uxoriæ*, id in actionem *ex ſtipulatu* transfuſum. 28 Vetuſtati decor ſuus ineſt. 29 Edictum Prætoris de alterutro obſerva: hujus Edicti fit mentio in *l. ult. C. Theod. de teſtam. ibi*, Sic mulier in Edicto quod de alterutro eſt: *cum ſuam explanaverit opinionem ne pœnitentia poſſit ad aliud tranſire, etiam ſatisdatione cogitur præcavere, niſi ſi ætatis juvetur auxilio &c.* Hoc autem edicto cavebatur, ut ſi quid maritus uxori hereditatis, vel legati, vel fideicommiſſi titulo reliquiſſet, alterutro contenta eſſet mulier: relicto, ſcil. vel dote, actione ex teſtamento, vel rei uxoriæ actione, qua in re deterior erat mulieris conditio, quam creditorum, quibus quid legatum erat. vide alia quædam apud Cujac. 3. *obſerv.* 16. 30 Vir legans uxori in dubio non intelligitur legare pro dote. Cui mulieri ita legatur, ea non poteſt ex teſtamento, & ex ſtipulatu agere. Pro dote eſt animo dotis compenſandæ legare. *l.* 46. *ff. ſolut. matrim. l.* 53. *l.* 77. §. 5. *ff. de leg.* 2. ideoque in dubio mulier utrumque conſequetur, dotem, ſcil. & relictum. 31 Quia in dubio non intelligitur eſſe onus, ex quo legatum eſt ſimplex. 32 Actio ex ſtipulatu actionem & promiſſionem tranſmittit in heredes. *l.* 6. *ſupr. de jure dot. l.* 27. *ff. ſoluto.* 33 Ob mores retentio, *ut hic:* & 6. Ulpian. 9. 34 Ob res donatas retentio, *ut hic:* & *d.* §. 9. 35 Ob res amotas retentio, *ut hic:* & *d.* §. 9. 36 Ob liberos retentio, *ut hic:* & *d.* §. 9. & §. 10. 37 *l.* 1. §. 3. *ff. de juſtit. & jur.* 38 Ob impenſas retentio, *ut hic:* & *d.* §. 9. *l.* 23. *ff. ſolut. matrim. l.* 1. §. 2. *l.* 5. *l.* 15. *ff. de impenſis.* Ulpian. 6. §. 9. 14. 15. 16. 17. Theoph. §. 37. *Inſt. de action.* 39 Neceſſariæ impenſæ dotem minuunt. *d. l.* 5. *d. l.* 15. 40 Utiles impenſas, voluntate mulieris factas, maritus ſervat mandati actione: citra voluntatem mulieris factas actione negotiorum geſtorum. adde *l.* 7. *in fin. l.* 8. *ff. de impenſ.* 41 Id eſt, ablatio, *l.* 9. *ff. de impenſis.* 42 Dos ad mulieris heredes revertitur, muliere mortua conſtante matrimonio: niſi ſit aliud conventum. *l.* 19. *C. de donat. ante nupt. l.* 18. *C. de jure dot.* 43 Vide §. 1. *ſupr. h. t.*

44 Dotem exigens actio olim & illico, & in ſolidum dotem exigebat. De reſtitutione vero dotis actio (περὶ τῆς ἀναλήψεως προικὸς ἀγωγὴ) non illico, ſed per tres annos petit σταθμώμενα, ἀριθμούμενα, μετρούμενα, non etiam in ſolidum, ſed in quantum facere poterat, adverſus maritum proponebatur. Verum hodie ἡ τὴν προικὰ ἀπαιτοῦσα ἀγωγὴ, dotem exigens actio, ſeu ex ſtipulatu actio ad inſtar rei uxoriæ actionis non in ſolidum movetur, ſed in quantum facere poteſt maritus: hac tamen lege, ut maritus uxori cautionem exponat, futurum, ut ſi quid adquiſierit, ei ſatisfaciat. Exactio vero non per tres annos (ut in reſtitutione dotis, ſeu rei uxoriæ actione) nec illico fit: ſed annuo quidem die ſolvuntur ea, quæ menſura conſtant: cætera vero ſtatim. Quod ſi maritus illico, vel poſt anni decurſum reſtituere ſuperſederit: etiam rerum mobilium uſuras, & immobilium fructus a ſoluti matrimonii tempore, cum penſionibus, navium vecturis (Græci ἐνοίκια, καὶ ναῦλα) & fructibus cæteris præſtat. *Syn. Baſil.* 29. *tit.* 1. *cap.* 117. 4. Harmenop. 8. §. 52. Goth. Viduæ an ſint præſtanda alimenta intra annalis temporis ſpatium, quo dotem in rebus ſoli non conſiſtentem apud ſe retinere poſſint heredes mariti, vide Anton. Merend. *contr. lib.* 2. *cap.* 43. Anſ. 45 Differentiam actionis, *Ex ſtipulatu*, & *rei uxoriæ* obſerva. Priore, maritus cogitur dotem reſtituere illico & in ſolidum: Poſteriore vero, annua, bima, trima die. Galli, *A un, deux & trois payemens*, & in quantum maritus facere poſſit. 46 Actione de dote maritus conventus, in quantum facere poteſt. v. *l.* 173. *ff. de reg. jur.* niſi mala fide facere poſſe deſierit. 47 Dolus omnem reverentiam tollit. *l.* 1. *C. ubi ſenatores vel clariſſ. l.* 18. §. 1. *ff. ſolut. matrim. l.* 17. *ff. de jure dot.* 48 Etiamſi maritus convenitur in id tantum quod facere poteſt, cavet tamen uxori de integra ſolutione facienda, quoties ad meliorem fortunam pervenerit. facit *l.* 47. §. 2. *ff. de peculio.* 49 Vide Socinum *reg.* 389. 50 Mobilia, moventia, incorporalia, intra annum maritus reſtituere cogitur. Res ſoli, ſeu immobiles, illico. Quod de anno dictum eſt, locum non habet, ſi dos mulieri legata ſit, dotis enim legatum commodum repræſentationis habet. *l.* 1. §. 2. *ff. de dote prælegata.* 51 *l.* 93. *ff. de verb. ſignific.* 52 Similitudo & communio actionis, Ex ſtipulatu & Rei uxoriæ. 53 Pœna mariti res dotales ſuo tempore non reſtituentis. 54 De uſuris dotis præſtandis. *Goth.* Ad hunc verſ. & an fructus rerum mobilium ſeque moventium qui intra annum ad reſtitutionem dotis conceſſum percipiuntur, mulieri ſint reſtituendi, vide Ant. Merend. *controv. jur. lib.* 2. *cap.* 42. Anſ. 55 De dotis fructibus, penſionibus, uſuris, operis, quæſtu civilium annonarum & ſimilibus. 56 Uxor heres inſtituta a marito legatis onerata, ante omnia dotem deducit, de reſiduo vero ſolvit legata deducta Falcidia. 57 Partus dotalium ancillarum inæſtimatarum dotis ſunt portio. *l.* 10. §. 2. *l.* 69. *in fin. ff. de jure dot.* 58 Fœtus dotalium jumentorum ſunt mariti, *ut hic.* & *l.* 10. §. 3. *ff. de jure dot.* Partus ancillarum dotalium, non ſunt. *verſ. itaque. C. h. t.* cur tam varie? partus ancillæ non eſt in fructu. *l.* 1. *ff. de uſur.* 59 Fructus rerum non æſtimatarum percepti, anno diremti matrimonii, pro rata dividuntur inter maritum & uxorem, ejusque heredes, *l.* 7. §. 1. *l.* 11. *ff. ſolut. matrim.* vid. Cujacium 14. *obſerv.* 22. 60 Æſtimatio, quaſi emptio, *l.* 1. *ff. de æſtimatoria.* Ideo fundus æſtimatus proprie dotalis non eſt, ejusque omnes fructus etiam poſt divortium ad maritum pertinent: redditaque dotis æſtimatione liberatur: ejus etiam commodum, diſpendium & periculum ſuſtinet, velut dominus. 61 *l.* 10. *l.* 12. §. 1. *ff. de jure dot. d. l.* 1. 62 Finge patri tuo dotem uxoris tuæ numeratam. ut *l.* 2. *C. familiæ erciſcund.* 63 Finge patri tuo dotem nurus numeratam. ut *l.* 7. *ff. de prælegat.* 64 In familiæ paternæ erciſcundæ judicio, dotem uxoris nurusque noſtræ, præcipuam deducimus. *l.* 20. §. 2. *ff. familiæ erciſc.* vide *l.* 2. *C. familiæ erciſc.*

defuncti

defuncti detrahit, ſecundum propriam naturam ex ſtipulatu actionis coheredibus ſuis præſtanda. §. 11. Videamus igitur, quali incremento ei de rei uxoriæ actione accedente, formari decet ex ſtipulatu actionem: Cumque juris certi atque indubitati ſit, ſi [1] parens per virilem ſexum aſcendens, dote pro filia vel nepte præſtita emancipaverit eam, vel ipſe deceſſerit, in rei uxoriæ actione dotem omnimodo ad mulierem pertinere, etiamſi fuerit exheredata: (quod non erat in ex ſtipulatu actione: ibi etenim velut aliæ actiones in omnes coheredes actio dividebatur) æquiſſimum nobis viſum eſt, & in ex ſtipulatu actione mulierem [2] dotem ſuam præcipuam accipere, etſi emancipata vel exheredata ſit, vel cum aliis heredibus ſcripta. §. 12. Quo a nobis recepto, & aliæ multæ ſpecies promptum accipient exitum: cum dos [3] poſſit, & de inofficioſo actionem excludere, (maxime ſi ſufficit [4] ad quartam) & in collationem ferri, ſi inteſtatus paterfamilias deceſſerit, & teſtamento facto, quando [5] hoc teſtator dixerit: Quæ omnia ex ſtipulatu actio a rei uxoriæ actione accepit. §. 13. Accedit ei & alia ſpecies ab rei uxoriæ actione, ſi quando etenim extraneus dotem dabat, nulla ſtipulatione, vel pacto pro reſtitutione ejus in ſuam perſonam facto, quisquis is fuerat, mulier habebat rei uxoriæ actionem: quod antea in ex ſtipulatu actione non erat. Stipulatione autem, vel pacto interpoſito, ſtipulator, vel is qui paciſcebatur, habebat vel ex ſtipulatu, vel præſcriptis verbis civilem actionem. In præſenti autem non ſic eſſe volumus, ſed ſi [6] non ſpecialiter extraneus dotem dando in ſuam perſonam dotem ſtipulatus ſit, vel pactum fecerit: tunc præſumatur [7] mulierem ipſam ſtipulationem [8] feciſſe, ut ei dos ex hujusmodi caſu accedat. Neque [enim] in hac ſpecie volumus videri extraneum tacitam ſtipulationem feciſſe: ne [9] quod pro mulieribus introduximus, hoc adverſus mulieres convertatur. † Imo magis in hujusmodi dotibus quæ ab extraneis dantur, [vel promittuntur,] ipſa mulier feciſſe videatur tacitam ſtipulationem: niſi expreſſim [extraneus] *ſibi dotem reddi* pactus fuerit, vel ſtipulatus: cum donaſſe [10] magis mulieri, quam ſibi aliquod jus ſervaſſe extraneus non ſtipulando videatur. † *Extraneum* [11] autem intelligimus omnem, citra parentem per virilem [12] ſexum adſcendentem, & in [13] poteſtate dotatam perſonam [non] habentem: parenti [14] enim tacitam ex ſtipulatu actionem damus. §. 14. Et hoc ex rei uxoriæ actione ſimili modo ex ſtipulatu actioni accommodandum eſt: ſi [15] quando etenim poſt diſſolutum matrimonium dos a patre ejus petebatur: ſiquidem rei uxoriæ fuerat actio, non poterat ſolus pater ſine [16] conſenſu filiæ ſuæ agere: & ſi necdum actione mota ab hac luce fuerat ſubtractus, & [17] ſi lis conteſtata eſſet, ad filiam quaſi proprium [18] patrimonium dos revertebatur: quod non erat in ex ſtipulatu actione: ibi enim & ſolus actionem habebat, conſenſu filiæ non expectato: & ſi decedebat [19], ad ſuos heredes [20] transmittebat: Sed rei uxoriæ jus, & in ex ſtipulatu actionem transponere, ſatis humanum, ſatis pium, ſatis utile patrimoniis eſt.

In AUTHENT. de æqual. dot. §. quia vero jam. col. 7. tit. 9. al. 8. Novell. 97. cap. 5.

Sed quamvis dos poteſtatis ſive pactionis jure ad patrem redeat, non tamen licet ei, filia denuo nubente, deminuere [21] priorem dotis menſuram, niſi forte ſubſtantia ſua decreſcat aliqua fortuita clade: tunc enim amplius ſecundo marito in dotem præſtare non cogitur, niſi quantum facultates ejus patiuntur.

§. 15. Et cum lex Julia [22] fundi dotalis Italici alienationem prohibebat fieri a marito non [23] conſentiente muliere, hypothecam autem nec ſi mulier conſentiebat: interrogati ſumus, ſi oporteat hujusmodi ſanctionem non ſuper Italicis tantummodo fundis, ſed pro omnibus locum habere? Placet itaque nobis eandem obſervationem non tantum in Italicis fundis, ſed [24] etiam in provincialibus extendi. Cum autem hypothecam [25] [ei] etiam ex hac lege donavimus, ſufficiens habet remedium mulier, & ſi maritus fundum alienare voluerit. Sed ne & conſenſu mulieris hypothecæ ejus minuantur, neceſſarium eſt, & in hac parte mulieribus ſubvenire: hoc tantummodo addito, ut fundum dotalem [26] non ſolum hypothecæ titulo dare nec conſentiente muliere maritus poſſit, ſed nec alienare: ne fragilitate [27] naturæ ſuæ in repentinam deducatur inopiam. Licet enim Anaſtaſiana [28] lex de conſentientibus mulieribus vel ſuo juri renunciantibus loquatur; tamen eam intelligi [29] oportet in rebus mariti, vel dotis quidem æſtimatis, in quibus dominium & periculum mariti eſt. In fundo autem non æſtimato, qui & *dotalis* proprie [30] nuncupatur, maneat jus intactum, ex lege quidem Julia imperfectum, ex noſtra autem auctoritate plenum, atque in omnibus terris effuſum, non tantum Italicis, & ſola hypotheca concluſum. §. 16. Illud etiam generaliter præſenti addere ſanctioni neceſſarium eſſe duximus, ut ſi qua pacta [31] interceſſerint, vel pro reſtitutione dotis [vel] pro tempore [32], vel pro uſuris [33], vel pro alia quacunque cauſa, quæ nec contra [34] leges, nec contra conſtitutiones ſunt, ea obſerventur. Sin autem repudio matrimonium fuerit diſſolutum, omnia jura quæ ex Theodoſiana [35], vel noſtra [36] lege deſcendunt, immutilata cuſtodiantur. † Similique modo ea quæ Anaſtaſiana [37] lege pro his quæ *bona gratia* [38] ſeparantur, enumerata ſunt, firma illibataque permaneant. Et generaliter quicquid ſacratiſſimis conſtitutionibus, vel libris prudentium cautum eſt, quod non contrarium huic legi inveniatur, & hoc in ſua maneat firmitate, & ex ſtipulatu actioni aggregetur, licet in re uxoria tractatum eſt. † Quæ omnia in his tantummodo dotibus locum habere cenſemus, quæ poſt hanc legem datæ fuerint, vel promiſſæ, vel etiam ſine ſcriptis habitæ: inſtrumenta [39] enim jam confecta viribus carere non patimur, ſed ſuum expectare eventum. Dat. Kalend. Nov. LAMPADIO & ORESTE CONSS. 530.

TIT. XIV.

DE PACTIS [40] CONVENTIS TAM SUPER DOTE, QUAM SUPER DONATIONE ANTE NUPTIAS, ET PARAPHERNIS.

De lege dotis ſervanda.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Nicæ.

Legem [41] quam dixiſti, cum dotem pro alumna dares, ſervari oportet, nec [42] obeſſe tibi debet, quod dici ſolet, *ex pacto actionem non naſci*, tunc [43] enim hoc dicimus, cum pactum nudum [44] eſt: alioquin [45] cum pecunia datur, & aliquid de reddenda ea convenit, utilis eſt condictio [46]. PP. 7. Kal. Febr. ALBINO & ÆMILIANO CONSS. 207.

De fructibus.

2. Imp. ANTONINUS A. Theodotæ.

Fructus prædiorum in dotem datorum, ſi ſecundum pactum [47] ſumptibus tuis tuorumque ſervierunt, repeti non poſſe, ambigere non debes. Dat. 11. Kal. April. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

An pactum patris noceat filiæ.

3. Imp. GORD. A. Torquatæ.

Quamvis [48] pater tuus, cum te nuptui collocaret, pactus ſit, *Ut ſi maritus* [49] *tuus ſuperſtitibus filiis communibus in matrimonio deceſſiſſet, pars* [50] *dotis liberorum nomine retineatur*: ejusmodi [51] [tamen] conventio, quominus actionem integræ dotis habeas, proficere non poteſt. Dat. 6. Id. Januar. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

An pactum matris proſit filio.

4. Idem A. Agatho.

Pactum dotale, quo matrem conveniſſe cum patre tuo proponis, *Ut, ſi in matrimonio deceſſiſſet, tibi & fratribus tuis dos reſtitueretur*: ſi ſtipulatio ex perſona veſtra, cum [52] in poteſtate patris conſtituti non eſſetis, minus legitima interceſſit [53], defuncta ea in matrimonio, actionem vobis quærere non potuit. [Sed] ſi obligatione verborum rite [54] intercedente, dotis petitionem habere potuiſti, maxime ſi adhuc vinculis poteſtatis patriæ non attingeris, petitionem exequi non prohiberis. PP. 5. Idib. Jun. SABINO & VENUSTO CONSS. 241.

1 Dotem a patre vel avo conſtitutam filia conſequitur, etiamſi ſit exheredata vel emancipata: hoc eſt, dos cum reſtituitur, ad ipſam filiam redit, ſi emancipata ſit: ſi ſub poteſtate patris, & dos a patre data ſit, dos communis ei cum patre, *ut hic.* 4. Harmenop. 8. §. 53. 2 Mulier dotem ſuam præcipuam accipit, etiamſi a patre emancipata vel exheredata ſit, vel cum heredibus ſcripta. 3 Dos de inofficioſo actionem poteſt excludere, ſi ſufficit ad quartam. 4 Dos quæ ad filiam revertitur, imputatur ei in legitimam. 5 Filia heres inſtituta a patre, dotem fratribus non confert, niſi pater ſpecialiter hoc ipſum deſignarit. *l.* 7. *infr. de collationibus.* 6 Extraneus dans dotem, niſi ſibi redditionem paciſcatur, donare cenſetur, ideoque dotis reſtitutio non fit extraneo, niſi redditionem ſibi pactus ſit. Injuſte enim id repetitur, quod donatum eſſe præſumitur. *l.* 6. *l.* 31. *in princ. verſ. Sancimus.* ꝟ. *de jure dot. l.* 9. *verſ. Quod adeo.* Ɉ. *tit. prox. l.* 43. *verſ. Plane. ff. de jure dot.* 7 Adde *l. ult.* ꝟ. *de dot. promiſſ.* 8 Dos ab extraneo data, citra ſtipulationem redditionis, mulieri reddenda; præſumitur enim eo caſu mulier ſibi dotis redditionem ſtipulari, nec videtur extraneus tacite ſtipulari. (Extraneus autem eſt, omnis perſona extra virilis ſexus aſcendentes, & eos qui perſonam dotatam in poteſtate non habent.) Aſcendentes maſculi & in poteſtate dotatam filiam habentes, tacite ſtipulari intelliguntur: cum & olim rei uxoriæ actionem habuerint. *Synopſis ibid. cap.* 117. 9 Gratioſa & favorabilia in diſpendium non vertenda. *l.* 6. ꝟ. *de legibus.* vide *cap.* 61. *de reg. in* 6. 10 Extraneus dotem donare videtur: Pater qui in poteſtate habet, non videtur. 11 Extraneus omnis citra parentem virilis ſexus. 12 Mater ergo extranea eſt. Extraneus non intelligitur ſtipulari. ꝟ. *eod.* 13 Si eſt in poteſtate filia, pater habet tacitam ex ſtipulatu actionem. tacitam dixi, quam tamen intendere debet filiæ voluntate, quia communis res eſt. *l.* 2. §. 1. *l.* 3. *ff. ſolut. matrim. l.* 34. §. 6. *ff. de ſolut.* ſi eſt emancipata, pater non habet, niſi expreſſam ex ſtipulatu actionem: alioquin ſola emancipata agit. *l.* 22. §. 5. *l.* 34. *ff. ſolut. matrim.* 14 Vide *l.* 6. *ff. de jure dot.* 15 Dotem ſoluto matrimonio mulier ipſa poteſt exigere. *Synopſis Baſil. d. cap.* 117. *in fin.* 16 Vide *l.* 2. *infr. ſolut. matrim.* 17 Actio de dote, patre mortuo etiam poſt conteſtationem, ad mulierem tota pertinet; igitur lite conteſtata interdum non tranſit actio ad heredes. *l.* 2. Ɉ. *ſolut. matrim. l.* 29. *ff. de oper. libertor.* 18 *l.* 30. ꝟ. *de jure dot. l.* 3. §. 5. *in fin. ff. de minorib.* 25. *ann.* 19 Poſt litem conteſtatam ſcil. 20 Non ad ſolam filiam. 21 Patri non licet deminuere dotem filiæ ad ſe reverſuram, niſi proprium patris patrimonium fortuito deminutum fuerit. 22 Cujus fit mentio multis locis *pr. Inſt. quib. alienare licet. l.* 1. Ɉ. *de fundo dotal. l.* 4. *ff. de fundo dotali. l.* 16. *ff. de milit. teſtam. l.* 77. §. 5. *ff. de leg.* 2. *l.* 42. *ff. de uſurpat.* Paul. 2. *ſentent.* 21. §. 2. lata fuit ab Auguſto. 23 *l.* 23. ꝟ. *de jure dot.* 24 Fundus dotalis, ubicunque ſit poſitus, alienari vel obligari a marito conſentiente etiam muliere non poteſt. 25 §. 1. *ſupr. h. t.* 26 Inæſtimatum ſcil. 27 Nam mulier facile a viro ſeducitur. *Nov.* 61. *cap.* 1. §. 2. 28 Dixi ad *l.* 29. *in fin.* ꝟ. *de jure dot.* adde *l.* 21. *ſupr. ad SC. Velleian.* 29 Lege Anaſtaſiana mulier juri ſuo renunciare poteſt. *d. l.* 21. ergo & dotis inæſtimatæ alienationi & hypothecæ conſentire? non ita eſt. Eo non pertinet Anaſtaſii conſtitutio, ſed ad dotem tantum æſtimatam, & alias res mariti, quæ mariti periculo ſunt. vide *l.* 11. *ſupr. ad SC. Vellejanum.* 30 Fundus æſtimatus non proprie dotalis, cujus etiam fructus ad maritum pertinent ſoluto matrimonio. 31 Pacta dotalia, quæ dotis cauſam non minuunt, ſunt ſervanda. *l.* 1. *infr. de pact. convent.* 32 Puta, ut ante annum reddatur res mobilis. §. 7. *verſ. exactio.* ꝟ. *h. t.* 33 Majoribus forte, quo caſu maritus ſua die dotem non reddiderit. 34 Talia enim pacta non valent. *l.* 6. ꝟ. *de pactis.* 35 *l.* 8. Ɉ. *de repudiis & judic. de morib.* 36 *l.* 11. Ɉ. *de repudiis & judic. de morib.* 37 *l.* 9. Ɉ. *de repudiis & judic. de morib.* 38 Bona gratia matrimonia diſſolvi dicuntur *hic*, & *Novell.* 98. *cap.* 2. §. 2. communi conſenſu. *d. l.* 9. dulciter, ſine querela, ſine libello repudii. μετ' εὐφημίας. *Plutarch.* Bona gratia matrimonium ſine cauſa diſſolvi non poteſt. *Novell.* 117. *cap.* 30. Sunt autem bona gratia diſſolvendi matrimonii certæ cauſæ, ut repudii, certa cauſa ſterilitas. *l.* 60. §. 1. *in fin. ff. de donat. inter virum.* Lex Auſonia id vetabat. Palladius 2. *Epigramm.* οὐ δύναμαι δ' ἀλόχου τῆς ἀνδρομάχης ἀναχωρεῖν, εἴργει γὰρ χάρτης, καὶ νόμος Αὐσόνιος. adde Cujac. *ad Novell.* 22. 39 Lex nova non refertur ad inſtrumenta jam confecta. *l. ult.* Ɉ. *de prædiis decurion.* adde *l.* 27. ꝟ. *de uſuris.*

40 Vide *L.* 23. *D.* 4. adde Paul. 2. *ſent.* 22. 41 Vide *l.* 10. ꝟ. *de pact. l. ult.* ꝟ. *de rerum permut. l. un. in fin. ſupr. de rei uxor. act.* 42 Ratio dubitandi ſumpta ex *l.* 7. §. 5. *ff. de pact. & ſimilibus.* 43 Pacta quæ de reſtituenda dote fiunt, valent, quippe non nudum hoc pactum eſt, quod de rerum jam datarum reſtitutione fit. *Syn. Baſil.* 29. *tit.* 1. *ex tit.* 5. *c.* 30. 44 Pactum nudum actionem non parit. Nudum eſſe deſinit, quoties datione ſumpſit effectum. 45 *l.* 18. *ff. h. t. l.* 8. *ſupr. de rerum permutat.* 46 Hoc innuit, rebus certa lege dari actionem; datio, non conventio facit hunc contractum, pactumque ineſſe dationi vel contractui, non igitur nudum pactum, cum ſit contractus. 47 Paciſci mulier poteſt, ut ex dotis fructibus ſe ſuamque familiam alat. *l.* 4. *in fin. l.* 12. §. 1. *ff. h. t. l.* 21. *in fin. ff. de donat. inter virum.* Id ſi convenerit, fructus a marito condici non poterunt. 48 Pactum cum ſocero initum, ut ſi conſtante matrimonio ſuperſtitibus liberis ſeſe decedere contigerit, dimidia duntaxat dos reſtituatur, inutile eſt. 1. Harmen. 9. §. 35. *Synopſ.* 16. *cap.* 32. 49 E contrario conveniri poteſt, ut moriente filia pars ejus liberis reſtituatur. *l.* 1. §. 1. *ff. de dot. prælegat.* 50 Pactum patris non valet, ut filia mortuo ejus marito contenta ſit certa dotis parte, neve integra ad eam revertatur, aut ut pars ejus cedat liberis ex eo matrimonio natis, & ita favor mulieris favori liberorum, quantumvis pacto interpoſito, præfertur. *l.* 30. *ff. h. t.* 51 *l.* 2. *l.* 16. *ff. h. t. l.* 1. §. 1. *ff. de dote prælegata.* 52 Mater liberis emancipatis ſtipulari non poteſt ſtricto jure (& ita hanc legem accipe) utiliter, ſecus. *l.* 7. *infr. h. t.* Paulo aliter Baldus id exprimit, matrem non poſſe verbis directis liberis ſtipulari: obliquis poſſe, quoties ſcilicet ſibi ſtipulatur pro filiis. 53 Cur ita? vide quæ dixi ad *l.* 38. §. 17. *ff. de verb. oblig.* 54 Rite, ut quæ ab eo interponatur, qui ſtipulatur; non fit rite ab abſente, *l.* 1. *ff. de verb. oblig.* ſenſus eſt ergo, filiam emancipatam a patre ſtipulari ſibi poſſe dotis maternæ reſtitutionem.

De

De pacto interpoſito vice teſtamenti.

5. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIM. AA. Claudio.

Hereditas extraneis [1] teſtamento [2] datur. Cum [3] igitur adfirmes dotali inſtrumento pactum interpoſitum eſſe vice teſtamenti, [*Ut*] *poſt mortem mulieris bona ejus ad te pertinerent, quæ* [4] *dotis titulo tibi non ſunt obligata*: intelligis [5] nulla [te actione] poſſe convenire heredes ſeu ſucceſſores ejus, ut tibi reſtituantur, quæ nullo modo debentur. P. P. Non. Febr. ipſis AA. & CONSS.

De pacto patris dotantis.

6. Iidem AA. & CC. Rufo.

Si [6] convenit, *Ut in matrimonio uxore defuncta, dos penes maritum remaneret* [7]: profectitiæ dotis repetitionem hujusmodi pactum inhibuiſſe, explorati juris eſt: cum deteriorem cauſam dotis, in [8] quem caſum ſoli patri repetitio competit, pacto poſſe fieri, auctoritate juris ſæpiſſime ſit reſponſum. Dat. 5. Non. Maji, ipſis AA. CONSS.

An pactum avi proſit nepotibus.

7. Iidem AA. & CC. Phileto.

Pater pro filia dotem datam genero, ea prius in matrimonio defuncta, *nepotibus* [9] pactus *reſtitui*: licet his actionem quærere non potuit, tamen utilis [10] eis ex æquitate accommodabitur actio. Dat. 14. Kal. Jan. *Nicomediæ*, CC. CONSS. 294.

De paraphernis.

8. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Hormiſdæ P. P.

Hac lege decernimus, ut vir in his rebus quas extra dotem mulier habet, quas Græci *parapherna* [11] dicunt, nullam [12] uxore prohibente habeat communionem, nec aliquam ei neceſſitatem imponat: Quamvis enim bonum erat mulierem, quæ ſeipſam [13] marito committit, res etiam ejusdem pari arbitrio gubernari, attamen quoniam conditores legum æquitatis [14] convenit eſſe fautores, nullo modo (ut dictum eſt) muliere prohibente virum in paraphernis ſe volumus immiſcere. Dat. Idib.

De æqualitate dotis & donationis propter nuptias.

9. Impp. LEO [15] & ANTHEMIUS AA. Nicoſtrato P. P.

Ex morte cujuscunque perſonæ, ſive mariti, ſive mulieris, eandem partem [16], non pecuniæ quantitatem, tam virum ex dote, quam mulierem ex ante nuptias donatione lucrari decernimus: veluti ſi maritus mille ſolidorum ante nuptias donationem confecerit, licebit [17] mulieri & minoris & amplioris quantitatis dotem offerre, & marito ſimiliter ante nuptias donationem. † Hoc tamen obſervandum eſt, ut quantam partem mulier ſtipuletur ſibi lucro cedere ex ante nuptias donatione, ſi priorem maritum mori contigerit, tantam & maritus ex dote partem, non pecuniæ quantitatem [18] ſtipuletur ſibi, ſi conſtante matrimonio prior mulier in fata collapſa fuerit. & ſi pactum contra vetitum fuerit ſubſecutum; infirmum atque invalidum hoc eſſe, ut nulla ex eo procedere poſſit exactio, præcipimus. Eadem cuſtodiri cenſemus, ſive pater pro filio, ſive mater, ſive ipſe ducturus uxorem ſui juris conſtitutus, ſive quilibet alius pro eo ante nuptias donationem nupturæ dederit, [ſeu promiſerit.] † Similique modo, ſive pater pro filio, ſive mater, ſive ipſa pro ſe, ſui juris videlicet conſtituta, ſive quilibet alius pro ea uxorem ducturo dotem dederit, ſeu promiſerit, quoniam & alio [19] pro ea offerente dotem, ipſa eam pro ſe videtur offerre. † Quod adeo verum eſt, ut [&] ipſa ab alio pro ſe oblatam dotem in lucrum ſuum repoſcat: niſi forte is qui eam obtulerit, ſtatim [20] (id eſt, tempore oblationis ſeu promiſſionis) ſtipulatus vel pactus ſit, ut ſibi dos prædicta reddatur. Dat. 15. Sept. ANTHEMIO A. II. CONS. 468.

In AUTHENT. de æqual. dot. §. 1. col. 7. tit. 9. al. 8. Novell. 97. cap. 1.

Æqualitas [21] *omnimodo ſervanda eſt* [22] *in dote & in donatione antenuptiali: non tantum in lucris exinde proventuris, ſed etiam in præſtatione & conſtitutione utriusque.* † *Augmentum quoque vel prorſus non fiat, vel ab utraque parte celebretur, pari ſcilicet quantitate: ne vel eo modo ſubvertatur æqualitas.*

In AUTHENT. de non elig. ſecundo nubentes. §. fin. col. 1. tit. 2. Novell. 2. cap. ult.

Sed quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnino viro mortuo percipiet ex donatione. † *Item quæ minus quam profeſſa eſt, dedit: pro quantitate præſtita & lucrum ſentiat.*

10. Imp. JUSTINIANUS A. Mennæ P. P.

Lege Leonis [23] divæ memoriæ, pacta lucrorum dotis & ante nuptias donationis paria eſſe ſanciente, nec adjiciente quid fieri oporteat, ſi hoc minime obſervatum ſit, nos omnia clara eſſe cupientes, præcipimus, diſparibus eis factis, majorem lucri partem ad [24] minorem deduci, ut eo modo uterque minorem partem lucretur. Dat. 8. Idus April. *Conſtantinop.* Decio V. C. CONS. 529.

De paraphernis.

11. Idem A. Joanni P. P.

Si mulier marito ſuo nomina [25] (id eſt, fœneratitias cautiones) quæ extra [26] dotem ſunt, dederit [27], *ut loco paraphernorum* [28] *apud maritum maneant*, & hoc dotali inſtrumento fuerit adſcriptum: utrumne habeat aliquas ex his actiones maritus, ſive directas, ſive utiles, an penes uxorem omnes remaneant, & in quem eventum dandæ ſint marito actiones, quærebatur? Sancimus itaque, ſi quid tale evenerit, actiones [29] quidem omnimodo apud uxorem manere, licentiam autem marito [dari] easdem actiones movere apud competentes judices, nulla ratihabitione ab eo exigenda: & uſuras [30] quidem eorum circa ſe & uxorem expendere: pecunias autem ſortis, quas exegerit, ſervare mulieri, vel in cauſas [ad] quas ipſa [31] voluerit, diſtribuere: & ſi quidem in dotali inſtrumento hypothecæ [pro his] nominatim a marito ſcriptæ ſint, his eſſe mulierem ad cautelam ſuam contentam. † Sin autem minime hoc ſcriptum inveniatur: ex præſenti noſtra lege habeat [32] hypothecam contra res mariti, ex quo pecunias ille exegit. Ante enim habeat mulier ipſa facultatem ſi voluerit, ſive per maritum, ſive per alias perſonas easdem movere actiones, & ſuas pecunias [percipere,] & ipſas cautiones a marito recipere, ſecuritate ei competente facienda. † Dum autem apud maritum remanent eædem cautiones: & dolum & [33] diligentiam maritus circa eas præſtare debet, qualem & circa ſuas res habere invenitur: ne ex ejus malignitate, vel deſidia aliqua mulieri accedat jactura. Quod ſi evenerit, ipſe eandem de proprio reſarcire compelletur. Dat. Kal. Nov. LAMPADIO, & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

TIT. XV.

DE DOTE [34] CAUTA NON NUMERATA [35].

De numeratione & ſcriptura.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. & CC. Dionyſiæ.

Dotem numeratio [36], non ſcriptura dotalis inſtrumenti facit: & ideo non ignoras, ita demum te ad petitionem dotis admitti poſſe, ſi dotem a te re [37] ipſa datam probatura es. Dat. 13. Kal. Auguſti CHILONE & LIBONE CONSS. 205.

De donatione.

2. Imp. ALEXAND. A. Papinianæ.

Quod de ſuo maritus conſtante [38] matrimonio donandi animo in dotem adſcripſit: ſi eandem donationem legitime confectam non revocavit [39], qui incrementum doti dedit, & durante matrimonio mortem [40] obiit: ab heredibus mariti, quatenus liberalitas interpoſita munita eſt, peti poteſt. PP. Non. Dec. ALEXANDRO A. III. & DIONE CONSS. 230.

De tempore exceptionis.

3. Imp. JUSTINIANUS A. Mennæ P. P.

In dotibus quas datas eſſe dotalibus inſtrumentis conſcribi moris [41] eſt, cum adhuc nulla datio, ſed pollicitatio tantum ſubſecuta

1 Pactum ut præmortuæ uxori maritus ſuccedat, irritum eſt. Neque enim pactis hereditas datur. Pactum non eſt modus jure civili introductus ad quærendas aliorum hereditates: id enim fit tantum, vel teſtamento, vel lege ab inteſtato. adde 4. Harmen. 9. §. 34. Extraneum porro hic intelligi omnem qui ab inteſtato ſuccedit: & nota, ſponſum vel maritum hoc caſu ſponſæ & uxori extraneum cenſeri. 2 Non pactis. vide *l.* 30. *ſupr. de pact. l.* 61. *ff. de verb. obligat.* adde quæ ſcripſi ad *l.* 15. *ſupr. de pact.* 3 Pactus cum uxore, ut ejus defunctæ heres eſſet, nihil paciſcitur: hoc eſt, id genus pacti inutile eſt. Non enim pacto de hereditate noſtra diſponere poſſumus: quum extraneus ſine teſtamento nequeat alterius heres eſſe. *Synopſ. h. t. cap.* 15. Harmen. *d.* §. 34. 4 Id eſt, parapherna. *l.* 8. *infr. h. t.* quaſi diceret, pactum non valere, ut vir uxori in paraphernalibus ſuccedat. Aliud eſt, ſi idem de dote convenerit. 5 In Gallia illud obſervari Papon. refert 20. *Arreſt.* 2. §. 1. *ibi*, *& ſont journellement tant ès pays de droict eſcrit que des couſtumes, futures inſtitutions d'heritier legitimement faites en contracts de mariage, ſocieté de tous biens & autres, & ainſi a eſté ſouvent jugé par arreſt de Thouloſe & Paris: notamment entre nobles.* abrogata hac lege, & *l.* 15. ꝟ. *de pact.* Chaſſaneus *in conſuetud. Burgundiæ, rub.* 4. §. 7. in verbis, *conſtant leur mariage.* Ita judicatum quoque ab Aſſeſſoribus Curiæ Spirenſis. Mynſinger. 2. *obſ.* 3. adde Cynum, Baldum, Salicetum, Caſtrenſem ad *l. ſi pater.* 12. *ſupr. de inofficioſ. teſtam.* Maſuer. *tit. de ſocietate, num.* 5. & 10. & *tit. de ſucceſſ. n.* 57. Benedictus *in cap. Raynutius.* 16. *n.* 198. *extr. de teſtamentis.* Tiraquell. *de jure primogenitorum, quæſt.* 6. *num.* 8. Mynſing. 5. *Reſponſ.* 49. Hippolyt. de Marſiliis *ſingul.* 50. & 333. Boërius *in conſuet. Bituricenſ. rub. des couſtumes concernans les mariages*, §. 1. valet autem maxime id pactum de ſuccedendo, ſi factum a patre liberis. *Nov.* 19. (abrogata. *l. pactum.* 15. *ſupr. de pact.*) ſi juratum. Gabriel. 3. *communium tit. de donation.* ſi viciſſitudinarium mutuum & reciprocum (hæc enim inſtitutio captatoria non eſt, ubi duorum ſimilis eſt affectus. *l. captatorias.* 70. *ff. de hered. inſtit.* vide *Novell. Valentiniani de teſtam. l.* 1. alioquin mutua donatio aliis privilegiis fruitur: neque inſinuatione indiget. uti not. Marſilius *d. ſing.* 333.) ſi tabulis nuptialibus adjectum, (idque favore matrimonii & nuptiarum, quarum cauſa pater etiam filiæfamilias donare poteſt.) Item ſi non omnis hereditas datur, ſed pars tantum vel uſusfructus. Chaſſan. *d. loco.* pactum vero de non ſuccedendo, etſi jure civili non valeat. *l. ſi quando.* 35. §. 1. *ſupr. de inofficioſ. teſtam. l. pactum dotali.* 3. Ɉ. *de collat. l. ult. ff. de ſuis & legitim.* jure tamen Canonico jurejurando confirmatum utile eſt. *cap. quamvis.* 2. *de pact. in* 6. 6 Si pactum fuerit, ut priore defuncta uxore dos apud virum permaneat, ſi modo a patre (hic enim non eſt extraneus) profectitia dos eſt, valet pactum & excluditur pater. Nihil enim prohibet pacto deteriorem dotis cauſam, præſertim ubi ad ſolum patrem ejus repetitio pertinet, fieri. 1. Harm. 9. §. 35. *l.* 9. *l.* 11. *infr. de hered. inſtit.* 7 Pater poteſt juri (quod in dote filiæ profectitia habet) renunciare. 8 Quibus caſibus dotis conditio deterior fieri poſſit. 9 Avus maternus nepotibus dotem reſtitui utiliter paciſci poteſt. *l.* 45. *ff. ſolut. matrimon.* Goth. vid. Gœdd. *de contrahend. ſtipul. cap.* 10. *num.* 45. Anſ. 10 Non directa, dixi ad *l.* 4. *ſupr. h. t.* 11 Galli peculium vocant. vide *l.* 9. §. 3. *ff. de jure dot.* 12 Nihil juris marito datur in paraphernis, niſi hactenus quatenus patitur mulier. *l.* 5. *ſupr. l.* 11. *infr. h. t. l.* 17. *infr. de donat. inter vir.* 13 Vide *l.* 2. *infr. ne fidejuſſ. dot.* 14 Legum conditores æquitatis fautores eſſe convenit. 15 *l.* 20. *verſ. Sin autem.* ibid. *Ita tamen ut Leonina conſtitutio.* ꝟ. *de donat. ante nupt. Nov.* 117. *c.* 6. 16 Ut quemadmodum vir tertiam, ita uxor tertiam conſequatur. *l.* 10. *infr. h. t. verſ. Sin autem.* 17 Dotis quantitas amplior aut minor eſſe potuit donationis propter nuptias quantitate: hodie æquales quantitates eſſe debent. *Novell.* 97. *cap.* 1. *Jul. ibid.* 18 Dos ſit 6000. Donatio propter nuptias 2000. aureorum? quantitates inæquales ſunt, vir quartam dotis, id eſt, 1500. uxor quartam donationis propter nuptias, id eſt, 500. ſibi ſtipulatur. Quotas ſibi ſtipulantur, & tamen inæquales, quia ſuperius lucrum refertur ad principium inæquale, cujus effectus, niſi inæqualis eſſe poteſt. *Novell. Juſtiniani* 97. *cap.* 1. id non probat. Vult ergo, ut quantam vir ſtipulatus ſibi fuerit ſummam, tantam uxor ſibi ſtipuletur. Tentari poteſt *dict. Novell.* 97. abrogari. *Novell.* 117. *cap.* 6. reducta hac lege: equidem Baldus negat conſuetudine hanc legem, & *dict. Novell.* 97. ſervari. 19 Quod quis noſtro nomine facit, ipſi facere videmur. 20 Qui dotem promiſit, redditionem ejus ſtatim ſibi ſtipulari debet, alias non auditur redditionem ſtipulari volens poſt dotem jam traditam. *l. unic.* §. 13. *ſupr. de rei uxor. act.* 21 Dotis & donationis propter nuptias idem pactum, & eadem in pactis æqualitas eſſe debet, *ut hic.* Id verum ſi conſtante matrimonio factum fuerit: nam alioquin, ſi inæqualia pacta eſſent, donatio inter virum & uxorem permitteretur, quod tamen prohibitum eſt. *l.* 1. *ff. de donat. inter virum.* alias ante contractum matrimonium, hujusmodi pacta inæqualia valent. Innocent. *in cap. donatio.* 8. *extr. de donat. inter vir. & uxor. & ibi.* Butrigar. Angelus *hic*: Socinus *reg.* 106. 22 Niſi alia ſit, ut in Delphinatu patriæ conſuetudo, Guido Papias *deciſ.* 363. vel niſi juvenis ſenem: nobilis ignobilem ducit: his enim caſibus inæquale pactum, & inæqualitas toleratur velut adjecta a muliere ad mariti ſui juventutem, vel nobilitatem penſandam, ac velut remunerandam. Guido *dicto loco.* 23 *l.* 9. ꝟ. *h. t. l.* 20. *verſ. Sin autem. ibi, ita tamen ut Leonina conſtitutio. ſupr. de donat. ante nupt. Novell.* 22. *cap.* 20. 24 Inæqualis lucri portio ad æqualitatem reducitur. 25 Nomina, id eſt, fœneratitiæ cautiones. 26 Vide *l.* 9. *ſupr. de rei vindicat.* 27 V. *l.* 8. *ſupr. h. t.* 28 Maritus cui tradidit uxor inſtrumenta, præſumitur procurator uxoris. Alciat. 1. *præſumpt.* 33. 29 Maritus poteſt movere actiones paraphernalium bonorum, quorum tradita habet inſtrumenta, eaque debita exigere citra ſatisdationem rati. vide tamen *l.* 21. *ſupr. de procurat.* 30 Uſuras paraphernalium bonorum maritus poteſt in ſuam & uxoris utilitatem convertere: ſortem vero tenetur uxori ſervare. 31 Vide *l.* 8. *ſupr. h. t.* 32 Pro reſtituendis paraphernalibus bona mariti tacite uxori obligantur. *l.* 29. *ſupr. de jure dotium.* 33 Maritus in paraphernalibus ſibi commiſſis eandem diligentiam quam in rebus ſuis præſtare debet.

34 His adde titulum de pecunia non numerata, & ſi pignoris conventionem numeratio pecuniæ ſecuta non ſit. 35 *Novell.* 100. & 23. *Ecl.* 3. & *lib.* 33. *tit.* 3. *cap.* 4. & *lib.* 29. *tit.* 3. *cap.* περὶ ἀναργυρίας προικός. 36 Dos numerata, dos propria ac vera eſt, non ea quæ tantum cauta eſt. Igitur ut dos poſſit repeti, non ſufficit cautam, oportet numeratam fuiſſe. Nuda cautio non obligat, ſed numeratio. *l.* 1. *ſupr. de donat. ante nupt. l.* 9. Ɉ. *de bon. proſcript.* 4. Harmen. 8. §. 14. 37 Ἐν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ ἀποδείξῃς, τοῦτ' ἔστι μὴ ἐν χάρτῃ μόνῳ ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ πράγματι ἡ προὶξ ἐπεδόθη: hoc eſt: ſi dotem a te revera datam probaveris: id eſt, ſi non in charta tantum, ſed re ipſa dos data fuerit. *Synopſ. Baſil.* 29. *tit.* 1. *ex tit.* 5. *c.* 41. 38 Quid ſi poſt divortium? vide *l.* 21. *ff. de verb. oblig.* 39 Vide Roland. a Valle 1. *conſil.* 90. *num.* 14. 40 Morte confitentis convaleſcit conceſſio dotis facta donandi animo. *ut hic.* & *l.* 59. *ff. de donat. inter virum.* 41 Moris eſt dotalibus inſtrumentis conſcribi dotes datas eſſe.

ſit